

Svar på regeringsuppdrag

Rapport – Svar på regeringsuppdrag i regleringsbrev 2020 om det nationella programmet för Europeiska socialfonden (ESF) 2014–2020

Försäkringskassan

Datum: 2021-02-08

Svar på regeringsuppdrag i regleringsbrev 2020 om det nationella programmet för Europeiska socialfonden (ESF) 2014–2020

Diarienummer: 2020/005432

Innehåll

1. Inledning	4
2. Uppdrag i regleringsbrev	4
3. Försäkringskassans organisation och stöd för uppdraget	4
4. Försäkringskassans deltagande i projektverksamhet	5
4.1 Programområden	6
4.1.1 Programområde 1	6
4.1.2 Programområde 2 och 3	6
4.2 Deltagarresultat	8
4.2.1 Resultat vid avslut i projekt	8
4.2.2 Resultat efter sex månader	9
5. Samverkan inom ramen för socialfondsprogrammet	9
5.1 Förberedelser inför kommande programperiod 2021–2027	9
6. Erfarenheter och lärdomar av betydelse för verksamheten	10
6.1 Samverkan inför och under utlysning av socialfondsmedel	10
6.2 Omhändertagande av resultat som projektägare	10
6.3 Deltagande i styr- och referensgrupper	10
6.4 Behov av förenklad administration	10
6.5 Medfinansieringskonstruktionen	11

Sammanfattning

Den Europeiska socialfonden (ESF) ger Försäkringskassan möjlighet att bedriva och delta i projekt som syftar till att fler personer återgår i arbete, eller etablerar sig på arbetsmarknaden. De målgrupper hos Försäkringskassan som fonden riktar sig till är de som är, har varit eller riskerar att bli sjukskrivna eller har aktivitetsersättning.

Försäkringskassan har deltagit i genomförandet av socialfondsprogrammet på både struktur- och individnivå. Strukturellt har vi samverkat med Svenska ESF-rådet och andra aktörer i bland annat Övervakningskommittén, Strukturfondspartnerskapen och olika ESF-projekts styr- och referensgrupper. På individnivå har deltagare från oss tagit del av projektinsatser. Vi ser att insatserna ger ett värdefullt stöd till individen och att det strukturella arbetet utvecklat vår externa samverkan med både befintliga och nya samarbetsaktörer.

Svenska ESF-rådet har genomfört vissa förenklingar i projekthanteringen under programperioden vilket är positivt, men Försäkringskassan bedömer att det behövs ytterligare förenklingar för att underlätta projektägarskap och deltagande som medfinansier. Det skulle också vara fördelaktigt att medfinansieringskonstruktionen med deltagaresättningar ändrades.

Försäkringskassan har från starten av projektverksamheten den 1 januari 2015 fram till och med den 31 december 2020 medverkat i 110 av totalt 758 ESF-projekt. De flesta projekt som Försäkringskassan deltar i syftar till att förbättra samverkan mellan parter och successivt förbättra individens arbetsförmåga.

Ett projekt får ungefär hälften av kostnaderna finansierade från ESF och den andra hälften bidrar de parter med som tillsammans driver projektet, undantaget de som bara är samarbetsparter. ESF är uppdelad i tre programområden. Programområde 1 (PO 1) har kompetenshöjande insatser riktat till anställda medan programområde 2 (PO 2) och programområde 3 (PO 3) har insatser som ökar deltagarnas förutsättningar för över- eller återgång i arbete. Försäkringskassan har störst engagemang i PO 2 och PO 3.

Försäkringskassan har till och med den 31 december 2020 medverkat i 12 av totalt 310 PO 1-projekt, 90 av totalt 423 PO 2-projekt och i åtta av totalt 25 PO 3-projekt. Antal deltagare som har eller nyligen har haft ersättning från Försäkringskassan i de 98 PO 2- och PO 3-projekten är nästan 7 700. Flertalet av dessa deltagare har anvisats av Arbetsförmedlingen. Av de som fullföljt sitt deltagande i ett projekt har 44 procent förbättrat sin ställning på arbetsmarknaden¹ vid tillfället de avslutar sitt deltagande. Sex månader efter att de avslutat sitt deltagande är 52 procent i sysselsättning,² utbildning eller i ett arbetsmarknadspolitiskt program.

Den 31 januari 2020 avslutades projektet 4 ESS som Försäkringskassan var ägare till. Syftet var att förebygga sjukfrånvaro hos kommunanställda genom att utveckla samarbetet och kompetensen hos Försäkringskassan, hälso- och sjukvården och tre kommuner som arbetsgivare. Även Arbetsmiljöverket deltog med bland annat utbildningsinsatser. Metoden är tillvaratagen på lokal nivå mellan aktörerna och Försäkringskassan har på nationell nivå börjat se över hur erfarenheter från projektet kan tillvaratas. Det finns erfarenheter som kan användas i Försäkringskassans strukturella samverkan och leda till eventuella förtydliganden eller justeringar av det befintliga stödet i handläggningen.

¹ Med förbättrad ställning avses att personerna arbetar, studerar, har lärlings- eller praktikplats eller efter projekttiden anmält sig som arbetssökande på Arbetsförmedlingen.

² En person definieras vara i sysselsättning, inklusive egenföretagande, om hen utför arbete mot förtjänst. Detta är EU:s officiella definition.

1. Inledning

Den Europeiska socialfonden (ESF) utgör cirka tio procent av EU:s totala budget och är en av EU:s två strukturfonder. Den andra strukturfonden är Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF). Strukturfondernas syfte är att minska utvecklings-skillnaderna och främja ekonomisk och social sammanhållning i EU. ESF bidrar till detta genom insatser som främjar integrering på arbetsmarknaden och stimulerar ett inkluderande arbetsliv. Hur medlen används styrs av det nationella socialfondsprogrammet i respektive medlemsland som i sin tur anger målen för insatserna på nationell nivå. Förvaltande myndighet i Sverige är Svenska ESF-rådet.

Försäkringskassan är ledamot i Övervakningskommittén vars uppgift är att övervaka genomförandet av socialfondsprogrammet i Sverige. Regeringen beslutar vilka organisationer som ska företrädas, samt utser ordförande.

Försäkringskassan är från och med nuvarande socialfondsperiod ordinarie ledamot i de regionala strukturfondspartnerskapen, vars uppgift är att utifrån regionala behov prioritera vilka projekt som ska få finansiellt stöd från socialfonden. Prioriteringen ligger till grund för Svenska ESF-rådets beslut om vilka projekt som ska få stöd.

2. Uppdrag i regleringsbrev

I regleringsbrevet från regeringen står följande med avseende på Försäkringskassans uppdrag beträffande Europeiska socialfonden:

Försäkringskassan ska delta i genomförandet av det nationella socialfondsprogrammet för investering för tillväxt och sysselsättning för programperioden 2014–2020 i syfte att ge stöd till kvinnor och män som har behov av stöd för att återgå i arbete eller etablera sig på arbetsmarknaden. Deltagande kan även röra insatser för att förhindra att kvinnor och män ställs utanför arbetsmarknaden.

Försäkringskassan ska under programperioden även bistå Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet) i arbetet med uppföljning och utvärdering av insatser inom det nationella socialfondsprogrammet.

Försäkringskassan ska redovisa sitt deltagande i, samt samverka med andra myndigheter och aktörer inom ramen för det nationella socialfondsprogrammet. Försäkringskassan ska även redovisa erfarenheter och lärdomar av detta program som myndigheten bedömer vara av betydelse för dess verksamhet.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) i samband med årsredovisningen för respektive år med slutredovisning senast den 28 februari 2022.

3. Försäkringskassans organisation och stöd för uppdraget

Försäkringskassan har ett nationellt ESF-kansli som är en intern stödfunktion för våra anställda och arbetar med övergripande frågor som gäller socialfonden. ESF-kansliet ger exempelvis stöd vid projektägarskap, håller i interna nätverk för erfarenhets- och kunskapsutbyte och arbetar med externa forum såsom Övervakningskommittén. ESF-kansliet arbetar i nära samarbete med Svenska ESF-rådet.

Försäkringskassan har även utsedda kontaktpersoner för de åtta NUTS 2-regioner³ som är den regionala indelningen för arbete med socialfonden i Sverige. Denna regionala indelning visualiseras i bild 1. Kontaktpersonerna arbetar strategiskt och stödjande och är en ingång för externa parter i blivande och pågående projekt. Kontaktpersonerna ger

³ Förkortning av Nomenclature of Units for Territorial Statistics. Det är en statistisk administrativ indelning av EU med syfte att underlätta jämförelser mellan olika regioner inom unionen. Den består av fyra nivåer där nivå två är mellanstore regioner/landskap. Sverige består av åtta NUTS 2-regioner.

exempelvis stöd vid medverkan i regionala projekt och deltar i framtagandet av regionala handlingsplaner för ESF.

1. Övre Norrland
2. Mellersta Norrland
3. Norra Mellansverige
4. Östra Mellansverige
5. Stockholm
6. Västsverige
7. Småland och öarna
8. Sydsverige

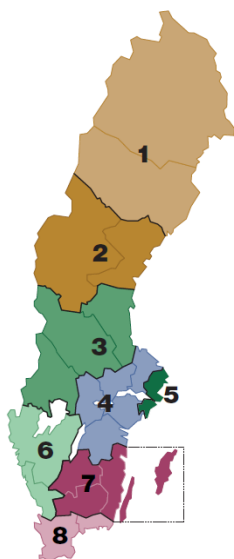

Bild 1: De åtta NUTS 2-regionerna⁴

Till stöd för arbete med fonden finns interna riktlinjer och stöddokument som ESF-kansliet ansvarar för. Försäkringskassans analysavdelning tar fram statistik kopplad till NUTS 2-regionerna för att underlätta analys och bedömning av behovet av insatser för berörda målgrupper. Statistiken finns tillgänglig på Försäkringskassans intranät och webbplats.

4. Försäkringskassans deltagande i projektverksamhet

Försäkringskassan kan delta i ESF-projekt som projektägare, medfinansierare eller samarbetspart utan att medfinansiera. Under nuvarande programperiod, till och med den 31 december 2020, har Försäkringskassan varit projektägare och medfinansierare till två projekt, bara medfinansierare i 69 projekt och samarbetspart utan att medfinansiera i 39 projekt.⁵

Uppgifter om Försäkringskassans deltagande i projektverksamhet avser de projekt som vi medverkat i som fristående myndighet, men vi deltar utöver detta också i ESF-projekt som part i samordningsförbund. Till och med den 31 december 2020 har 44 samordningsförbund medverkat i totalt 86 projekt. Av dessa var de ägare till 30 projekt.

De två projekt som Försäkringskassan varit ägare till är båda avslutade. Det första var ett förstudieprojekt: *Nyanländas rehabiliteringsbehov*.⁶ Där undersöktes möjligheterna och behovet för ökat samarbete och nya metoder för att tidigt identifiera ohälsa och rehabiliteringsbehov hos nyanlända inom etableringsfasen. I det andra, *4-ESS – Smart Samverkan i Småland Sydost*, utvecklades samarbetsmetoder och kompetens för att bättre förebygga ohälsa och minska sjukfrånvaron hos kommunanställda, med fokus på psykisk ohälsa och diffus smärtproblematik.

⁴ Illustrationen är framtagen av Försäkringskassans kommunikationsavdelning 2013.

⁵ Samtliga uppgifter om antal projekt och medfinansiering till och med den 31 december 2020 kommer från Svenska ESF-rådet.

⁶ Förstudieprojektet ligger till grund för det nationella ESF-projektet *Hälsofrämjande etablering* som startade i december 2017 och som avslutas i mars 2021. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) är ägare till projektet, och Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen är samarbetspartner.

De flesta projekt som Försäkringskassan deltar i syftar till att förbättra samverkan mellan parter och successivt förbättra individers arbetsförmåga.

Ett projekt får ungefär hälften av kostnaderna finansierade från ESF. Den andra hälften av kostnaderna, den så kallade medfinansieringen, bidrar de parter med som tillsammans driver projektet undantaget de som bara är samarbetsparter. Försäkringskassan bidrar framförallt med ersättning som deltagarna har från oss i form av sjukpenning, rehabiliteringspenning, aktivitetsersättning och sjukersättning samt den tid som våra medarbetare lägger ned i projektinsatser. Den totala beslutade medfinansieringen från Försäkringskassan sedan projektstarten 1 januari 2015 uppgår till 109 miljoner kronor, som till största delen består av deltagarnas ersättning.

4.1 Programområden

Projektverksamheten organiseras i tre programområden. Programområde 1 (PO 1) omfattar insatser inom kompetensutveckling och utbildning, riktat till anställda. Programområde 2 (PO 2) omfattar insatser som främjar övergångar till arbete för personer som står långt från arbetsmarknaden. Programområde 3 (PO 3) omfattar insatser för ungas etablering i arbetslivet riktat till personer i åldrarna 15–24 som varken arbetar eller studerar. PO 3 berör bara tre av Sveriges NUTS 2-regioner⁷ där ungdomsarbetslösheten var över 25 procent enligt EU:s statistik 2012.

Försäkringskassan har under programperioden till och med den 31 december 2020 medverkat i 110 av totalt 758 ESF-projekt, varav 12 PO 1-projekt, 90 PO 2-projekt och åtta PO 3-projekt.

4.1.1 Programområde 1

Fram till och med den 31 december 2020 har Försäkringskassan deltagit i 12 av totalt 310 PO 1-projekt. Dessa projekt har bland annat handlat om att:

- höja kompetensen hos arbetsgivare för att förebygga sjukskrivningar
- förbättra bemötandet hos Försäkringskassans medarbetare
- lära mer om aktörer som kan vara ett stöd i en persons rehabilitering och väg till arbete.

Här följer tre exempel på PO 1-projekt med Försäkringskassans medverkan: I projekt *Experio WorkLab* anordnas kompetenshöjande insatser för arbetsgivare med målet att förebygga ohälsa och minska långvarig sjukfrånvaro. Projektet pågår till den 30 april 2022. I detta arbete involveras bland annat personer med psykisk ohälsa eller som har varit sjukskrivna en längre tid. Projektet *Vidga normen i praktiken* pågår till den 31 december 2021 och erbjuder utbildningsinsatser om begränsande normer när det gäller hudfärg och hur man kan arbeta med att motverka effekterna av dessa normer. Den 31 oktober 2018 avslutades projektet *Kompetenscenter, idéburna Malmö*. Där skapades det kompetensutvecklingsinsatser och samverkansplattformar för att öka kunskapen om hur den ideella sektorn och arbetsintegrerade sociala företag kan nyttjas för personer i deras rehabilitering och väg till arbete.

4.1.2 Programområde 2 och 3

Försäkringskassan deltar främst i projekt som riktar sig till personer som är eller relativt nyligen varit sjukskrivna⁸ samt personer som har aktivitetsersättning eller sjukersättning. Dessa personer finns inom PO 2 och PO 3. Fram till och med den 31 december 2020 har Försäkringskassan deltagit i 90 av totalt 423 PO 2-projekt och i åtta av totalt 25 PO 3-projekt. Deltagarresultaten inom PO 2 och PO 3 redovisas särskilt under 4.2.

⁷ Sydsverige, Norra Mellansverige och Mellersta Norrland.

⁸ I socialfondsprogrammet finns målgruppen "har varit sjukskriven" för att fånga de som nyligen varit sjukskrivna. Därför registreras det om deltagaren haft sjukpenning någon gång de senaste tre åren.

Försäkringskassan har i tidigare återrapporter bara redovisat siffror för PO 2-projekt eftersom merparten av våra deltagare finns där. I denna återrapport ingår även uppgifter för deltagarna i de åtta PO 3-projekt som Försäkringskassan medverkat i. Syftet är att få en helhetsbild över deltagarresultatet nu när vi närmar oss slutet av programperioden. Detta medför att det totala antalet deltagare inte går att jämföra med siffror i tidigare återrapporter.

Svenska ESF-rådet har konstaterat att socialfondsprogrammet har svårt att nå deltagare som är eller har varit sjukskrivna och unga deltagare med aktivitetsersättning. Det framgår i Svenska ESF-rådets genomföranderapporter till Europeiska Kommissionen och socialfundsrapporter till Arbetsdepartementet. Försäkringskassan har uttalat en ambition om att anvisa fler deltagare till ESF-finansierade insatser förutsatt att det finns projekt som vänder sig till Försäkringskassans målgrupper och tillgodoser deras behov.⁹ Det är svårt att bedöma omfattningen av personer som kan vara aktuella för ESF-projekt bland de som har sjukpenning och aktivitetsersättning. Insatser i ESF-projekt är en av flera möjliga förrehabiliterande, rehabiliterande och arbetsförberedande insatser för individen. Vad gäller storleken på målgruppen under pågående programperiod har det funnits 74 346 personer med aktivitetsersättning och 520 605 personer med sjukfall längre än 180 dagar med sjukpenning och/eller rehabiliteringspenning.¹⁰

Under programperioden har 93 848 deltagare fullföljt sin medverkan i ett PO 2- eller PO 3-projekt.¹¹ Av dessa var 7 674 personer¹² som har eller nyligen haft ersättning från Försäkringskassan. Det är en relativt jämn fördelning mellan kvinnor och män. I tabell 1 framgår antalet deltagare från Försäkringskassans målgrupper inom PO 2 och PO 3 och fördelningen mellan kvinnor och män.

Tabell 1: Antal och andel deltagare från Försäkringskassans målgrupper

Programområde		Kvinnor	Män	Totalt
PO 2	Antal	3 547	2 492	6 039
	Andel	59 %	41 %	100 %
PO 3	Antal	826	809	1 635
	Andel	51 %	49 %	100 %
PO 2 och PO 3	Antal	4 373	3 301	7 674
	Andel	57 %	43 %	100 %

De 7 674 deltagarna ingår i en eller flera av följande kategorier:

- personer som har sjukpenning vid inskrivningstillfället (SJP)
- personer som har sjukersättning vid inskrivningstillfället (SE)
- personer som har aktivitetsersättning vid inskrivningstillfället (AE)
- personer som inte har sjukpenning vid inskrivningstillfället men som har haft det någon gång de senaste tre åren (SJP3).

Ungefär hälften av deltagarna tillhör den sista kategorin som inte har sjukpenning vid inskrivningstillfället men som har haft det någon gång de senaste tre åren. I tabell 2 framgår fördelningen av deltagarna i de olika kategorierna.

⁹ Försäkringskassans svar på regeringsuppdrag i regleringsbrev 2018 rörande det nationella programmet för Europeiska socialfonden (ESF) 2014–2020.

¹⁰ Försäkringskassans databas MiDAS, uppgifter för perioden 1 januari 2015–31 juli 2020.

¹¹ Svenska ESF-rådet, uppgifter från 31 juli 2020.

¹² Samtliga uppgifter kopplade till Försäkringskassans deltagare i ESF-projekt är från Statistiska centralbyrån (SCB), från 12 augusti 2020.

Tabell 2: Antal och andel deltagare utifrån enskilda eller kombinationer av kategorier inom Försäkringskassans målgrupper

Program-område		SJP	SJP och AE	SJP och SE	AE	AE och SJP3	SE	SE och SJP3	SJP3
PO 2	Antal	1 881	21	3	1 176	83	72	7	2 796
	Andel	31 %	<1 %	<1 %	19 %	1 %	1 %	<1 %	46 %
PO 3	Antal	50	3	-	480	19	-	-	1 083
	Andel	3 %	<1 %	-	29 %	1 %	-	-	66 %

Förklaring: Sjukpenning vid inskrivningstillfället (SJP), aktivitetsersättning vid inskrivningstillfället (AE), sjukersättning vid inskrivningstillfället (SE), har inte sjukpenning vid inskrivningstillfället men har haft det någon gång de senaste tre åren (SJP3). Vid en kombination av två kategorier måste personen ha båda för att ingå.

Flera aktörer kan anvisa deltagare till ESF-projekt och de vanligaste är Arbetsförmedlingen, kommuner och Försäkringskassan. När det gäller de 7 674 deltagare från Försäkringskassans målgrupper är det främst Arbetsförmedlingen som anvisat dem till ESF-projekt. Det avspeglas i den stora andelen deltagare som inte har sjukpenning vid inskrivningstillfället men som har haft det någon gång de senaste tre åren. I tabell 3 framgår det hur många deltagare per programområde som anvisats av respektive aktör.

Tabell 3: Antal och andel deltagare från Försäkringskassans målgrupper som anvisats per aktör

Program-område		Försäkringskassan	Arbetsförmedlingen	Kommunen	Annan aktör ¹³
PO 2	Antal	2 137	2 355	887	660
	Andel	35 %	39 %	15 %	11 %
PO 3	Antal	160	1 137	168	170
	Andel	10 %	70 %	10 %	10 %

4.2 Deltagarresultat

Av socialfondsförordningen¹⁴ framgår att medlemsländerna ska redovisa omedelbara resultatindikatorer när deltagare avslutar sitt deltagande i projektet och långsiktiga resultatindikatorer för deltagare sex månader efter avslutad insats.

I Sverige redovisas omedelbara resultat i förbättrad ställning på arbetsmarknaden genom att deltagare arbetar, studerar, har lärlings- eller praktikplats eller efter projekttiden anmält sig som arbetssökande på Arbetsförmedlingen. I de långsiktiga resultaten redovisas deltagare som befinner sig i sysselsättning,¹⁵ utbildning eller arbetsmarknadspolitiskt program. Uppgifterna hämtas via registerdata.¹⁶

4.2.1 Resultat vid avslut i projekt

Av de som fullföljt PO 2-projekten av Försäkringskassans deltagare har 42 procent förbättrat sin ställning på arbetsmarknaden vid tillfället de slutar i projektet, 41 procent av kvinnorna och 44 procent av männen. Motsvarande resultat hos de som fullföljt PO 3-projekten är 56 procent, 55 procent av kvinnorna och 57 procent av männen. Sammantaget har 44 procent av Försäkringskassans deltagare förbättrat sin ställning på

¹³ Annan aktör är bland annat region, ideella föreningar, församlingar och privata aktörer.

¹⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1304/2013.

¹⁵ En person definieras vara i sysselsättning, inklusive egenföretagande, om hen utför arbete mot förtjänst. Detta är EU:s officiella definition.

¹⁶ Detta baseras på projektens inrapportering av deltagare till SCB, kompletterat med registeruppgifter som finns hos SCB samt hämtas från Arbetsförmedlingen, CSN och Försäkringskassan.

arbetsmarknaden vid avslut i projekt, 42 procent av kvinnorna och 46 procent av männen.

4.2.2 Resultat efter sex månader

Sex månader efter att Försäkringskassans deltagare slutat i ett PO 2-projekt är 49 procent i sysselsättning, utbildning eller arbetsmarknadspolitiskt program, 45 procent av kvinnorna och 54 procent av männen. Motsvarande siffra för deltagarna i PO 3-projekt är 64 procent, 62 procent av kvinnorna och 65 procent av männen. Sammantaget har 52 procent av Försäkringskassans deltagare förbättrat sin ställning på arbetsmarknaden efter sex månader, 49 procent av kvinnorna och 57 procent av männen.

Att resultaten är något bättre för män än för kvinnor har uppmärksammats av Svenska ESF-rådet i deras kvartalsvisa socialfundsrapporter till Arbetsdepartementet och det är en skillnad som håller i sig. Skillnaden i resultat mellan kvinnor och män återfinns framför allt bland deltagare med grundskole- eller gymnasieutbildning. Bland deltagare med högskoleutbildning finns ingen stor skillnad mellan könen.

I ESF-rådets senaste rapporter¹⁷ presenteras ekonomisk resursfördelning, insatsernas kvalitet, arbetsmarknadens funktionssätt och deltagarnas bakgrundsfaktorer som möjliga inverkan till detta. Något som redan tidigare uppmärksammats av ESF-rådet är att projekt med en högre andel kvinnor än män har lägre finansiella resurser per deltagare jämfört med projekt med en högre andel män.

5. Samverkan inom ramen för socialfundsprogrammet

Försäkringskassan samverkar i strukturella frågor kring den Europeiska socialfonden på lokal, regional och nationell nivå med främst Svenska ESF-rådet och Arbetsförmedlingen. Andra viktiga aktörer är regioner, kommuner, arbetsgivare, samordningsförbund och hälso- och sjukvården.

Samverkan sker också i de regionala strukturfondspartnerskapen där Försäkringskassan från och med denna socialfundsperiod är ordinarie ledamot. Detta möjliggör en ökad kompetens hos aktörerna i partnerskapet om våra målgruppers behov och bidrar till en bättre helhetsbild vid prioritering bland projektansökningarna.

5.1 Förberedelser inför kommande programperiod 2021–2027

Det pågår förberedelser inför den kommande sjuåriga programperioden 2021–2027 för Europeiska Socialfonden plus (ESF+).¹⁸ Försäkringskassan har gett inspel till förslaget på det nya programmet för ESF+ 2021–2027 som lämnades in av Svenska ESF-rådet till regeringen den 1 april 2020.

Under hösten 2020 har Svenska ESF-rådet påbörjat arbetet med att ta fram en nationell handlingsplan för ESF+ och under samordning av regionerna har arbetet med att ta fram regionala handlingsplaner påbörjats. Försäkringskassan deltar aktivt som en aktör och intressent i detta arbete.

Försäkringskassan har internt påbörjat en diskussion inför arbetet med ESF+ och kommer under 2021 att ta fram nya interna riktlinjer för arbetet med fonden.

¹⁷ Socialfundsrapport 2020:1 och 2020:3.

¹⁸ Under programperiod 2014–2020 heter fonden Europeiska socialfonden (ESF), men byter namn till ESF+ kommande programperiod då fonden även kommer att omfatta fattigheds- och ungdomsfrågor.

6. Erfarenheter och lärdomar av betydelse för verksamheten

6.1 Samverkan inför och under utlysning av socialfondsmedel

När det gäller mobilisering inför och under framtagandet av en projektansökan är det viktigt att Försäkringskassan och andra aktörer som är aktuella för en projektansökan kommer in så tidigt som möjligt i processen. Det är nödvändigt att projektidén i ansökan överensstämmer med målgruppernas behov, relaterar till den regionala planen och förankras både internt och mellan aktörerna. Utöver det ska en behovsanalys göras. Allt detta tar tid. Försäkringskassan anser därför att utlysningstidernas längd generellt bör förlängas så att de samverkande aktörerna hinner upprätta en ansökan med bra kvalitet.

6.2 Omhändertagande av resultat som projektägare

Försäkringskassan var ägare till PO 2-projektet 4 ESS under perioden 1 februari 2017–31 januari 2020. Syftet var att minska och förebygga sjukfrånvaro hos kommunanställda. I projektet utvecklades samarbetet och kompetensen på strukturell nivå och kring individen mellan Försäkringskassan, tre kommuner som arbetsgivare, samt hälso- och sjukvården. Även Arbetsmiljöverket deltog i projektet med bland annat utbildningsinsatser. Försäkringskassan har främst kunnat se kvalitativa effekter av projektet och en tydligare rollfördelning i de fall en sjukskrivning blivit aktuell. De kvalitativa effekterna består av en större tydlighet och trygghet för alla parter i det förebyggande arbetet.

På lokal nivå har aktörerna kommit överens om att fortsätta samarbeta enligt den modell som togs fram. Försäkringskassan har under 2020 påbörjat arbetet med att se över hur erfarenheter från projektet kan tas tillvara nationellt. Försäkringskassan har sett att projektets arbetsmetoder lett till att arbetsgivaren i större utsträckning hittat sin roll och arbetar aktivt, både i det förebyggande arbetet och i de individuella fallen när sjukfrånvaro eller sjukskrivning uppstått. Det finns arbetssätt som hjälpt aktörerna att hitta sina roller vilket skapat en förståelse för sjukskrivningsprocessen och ökad trygghet hos individen. Dessa arbetssätt kan Försäkringskassan använda i sin strukturella samverkan och handläggning där det är aktuellt.

En förklaring till att Försäkringskassan varit projektägare till få projekt är att vi under innevarande programperiod ofta medverkat i projekt där insatser testas och utvecklas. En eventuell implementering av projektresultat underlättas av att den aktör där insatser ska utvecklas tar på sig projektägarskapet. Försäkringskassan är därför sällan projektägare till den typen av projekt eftersom vi inte själva anordnar insatser utan har en samordnande funktion för dem.

6.3 Deltagande i styr- och referensgrupper

Försäkringskassans deltagande i styr- och referensgrupper för ESF-projekt är viktigt för att kunna påverka insatsernas utformning så att de är ändamålsenliga för våra målgrupper och för att utveckla samverkan mellan aktörerna. Genom detta ökar även vår kunskap om andra aktörer och vår möjlighet att sprida kunskap om socialförsäkringen och Försäkringskassans uppdrag. Rätt förväntningar hos respektive aktör förbättrar verksamheten för de individer som har behov av insatser.

6.4 Behov av förenklad administration

Svenska ESF-rådet har genomfört vissa förenklingar denna socialfondsperiod såsom enhetskostnader för deltagaresättningar och för personalens nedlagda tid, möjlighet till digital tidsredovisning och att bifoga dokument i projektrummet.¹⁹ Försäkringskassan ser det som positivt men bedömer att det behövs ytterligare förenklingar för att underlätta

¹⁹ Projektrummet är en e-tjänst för aktörer inom offentlig, privat och idéburen sektor som ansöker om medel från Europeiska socialfonden.

projektägarskap och deltagande som medfinansier. Exempel på det är ett förenklat ansökningsförfarande, en minskad detaljnivå för budgeten, en förenklad deltagarredovisning och slopade krav på anvisningsbeslut för deltagare.

6.5 Medfinansieringskonstruktionen

Socialfondens medfinansieringskonstruktion i Sverige består till största del av projektdeltagarnas ersättningar från Arbetsförmedlingen, kommuner och Försäkringskassan. Den beräknas utifrån deltagarnas medverkan och närvaro i projektinsatser räknat per timme i förhållande till deras ersättningsnivå. Det finns utmaningar med denna medfinansieringskonstruktion:

- Konstruktionen kan ge felaktiga incitament och motverka projektets syfte. Det kan till exempel leda till en inlåsningseffekt och en risk att projekt designas för att klara medfinansieringen snarare än att designas kring själva utvecklingsidén.
- Konstruktionen leder till svårigheter att skapa projekt för grupper med låga ersättningsnivåer och stort behov av insatser. Exempelvis kommer ett projekt som arbetar med deltagare med hög kapacitet och hög ersättning resultera i mer socialfondsmedel än ett projekt som arbetar med deltagare som har låg kapacitet och låg ersättning. Detta medan den senare gruppen snarare är de som behöver mest stöd.
- Konstruktionen innebär en svårighet i budgetering inför ett projekt eftersom det på förhand kan vara svårt att veta hur många deltagare som kommer att delta samt till vilken grad.

Givet resonemanget ovan anser Försäkringskassan att det skulle vara fördelaktigt att ändra medfinansieringskonstruktionen med deltagarersättningar.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Nils Öberg i närvaro av avdelningschef Ulrika Havossar och verksamhetsutvecklare Sofia Gagnert, den senare som föredragande.

Nils Öberg

Sofia Gagnert